

РЕЦЕНЗІЯ

**доцента кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата географічних наук, доцента ПЕРЕГУДИ Юлії Андріївни
на дисертацію ЯЦУН Анастасії Григорівни
на тему: «Регулювання ринку продукції равликівництва в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Актуальність теми дисертації. Сучасний етап трансформації в українській економіці характеризується великим спектром глобальних впливів, від яких залежить стратегічне планування національних ресурсів. Галузь равликівництва забезпечує населення цінною білковою продукцією тваринного походження, при чому саме виробництво дотримується принципів сталого розвитку, а попит на равликів постійно зростає, тому нині актуалізується питання розвитку регулювання ринку продукції равликівництва в Україні. Дослідження дають підстави стверджувати, що теоретична думка еволюціонувала у напрямі визначення актуальних методичних підходів щодо регулювання аграрного ринку та формуванню основних шляхів розвитку ринку тваринництва, саме тому тема дисертації є важливою та актуальною й потребує дослідження даної проблеми з обґрунтуванням напрямів розвитку ринку продукції равликівництва в Україні.

Ринок продукції равликівництва, як у світі, так і в Україні є надзвичайно перспективним і здатен задовольнити потреби населення в продуктах високої якості та сприяти соціально-економічному розвитку держави. Актуальність методичних підходів до регулювання ринку продукції равликівництва в провідних країнах світу узгоджено з положеннями дотримання стандартів якості та безпеки і зростає через зацікавленість споживачів у здоровій та екзотичній їжі зростає, що призводить до зростання попиту на ринку на продукцію равликівництва.

У зв'язку зі збільшенням уваги до безпеки та якості харчових продуктів, вимоги до виробництва та обробки продукції равликівництва стають більш жорсткими. Застосування новітніх технологій у вирощуванні равликів може підвищити ефективність галузі та зробити її більш конкурентоспроможною на ринку, а застосування методів регулювання сприятиме розвитку продукції равликівництва в Україні. Для максимального використання потенціалу геліцекультури та розвитку продукції равликівництва, важливо адаптувати методичні підходи до конкретних умов.

Наукові положення і результати дослідження, наведені у дисертації свідчать про глибокий та детальний аналіз стану та національних тенденцій виробництва основних видів продукції равликівництва в Україні, виокремлено виявлення особливостей та тенденцій

функціонування методів правового регулювання розвитку продукції равликівництва в Україні, що є важливими для розвитку цієї галузі.

Зв'язок роботи з державними (галузевими) науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України за темами: «Прикладна розробка новітнього організаційно-економічного механізму регулювання сталого рибальства і аквакультури через розвиток сільських територій» (номер державної реєстрації 0120U102110), де здобувачкою адаптовано на практиці новітні методичні підходи при формуванні пропозиції на продукцію равликівництва (довідка № 252 від 12.10.2022 р.); «Прикладні рішення регулювання розвитку сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0122U001643), в якій авторкою запропоновано практичний інструментарій регулювання для модернізації механізмів регулювання ринку продукції равликівництва в Україні, відповідно до рекомендацій ФАО ООН (довідка № 175 від 11.09.2023 р.).

Наукова новизна досліджень і отриманих результатів. Дисертація присвячена дослідженню теоретичних положень і розробленню науково-практичних рекомендацій, спрямованих на формування та функціонування ринку продукції равликівництва.

Удосконалено підходи до оцінки стану ринку продукції равликівництва та тенденції розвитку регулювання даного ринку й здійснення розрахунку балансу попиту і пропозиції на українському ринку, надання особливостей формування попиту і пропозиції на продукцію равликівництва, що сприяє ефективному застосуванню інструментарію регулювання ринку, який спрямований на удосконалення умов виробництва та реалізації продукції для подальшого прогнозування розвитку галузі гелісекультури та своєчасного втручання держави задля забезпечення функціонування ринку, поліпшення умов виходу на світовий ринок виробників.

В роботі представлено економічний метод регулювання та здійснено розрахунок валової продукції равликівництва на основі розробленого цінового коефіцієнту переведу продукції равликівництва у валову продукцію, що є регулюючим ціновим інструментом економічного методу регулювання та використовується для аналізу можливостей виходу на ринок продукції галузі гелісекультури, оцінки економічного зростання та планування стратегій розвитку ринку равликівництва в умовах інтеграційних процесів та методичні підходи щодо прогнозування внутрішнього попиту на продукцію равликівництва, з використанням економіко-математичного моделювання, залежно від поінформованості населення щодо корисності м'яса равлика з високим вмістом білку тваринного походження, поліпшення умов навчального процесу технологів з економіки виробництва продукції,

що дозволяє вибудувати ефективне регулювання ринку продукції равликівництва в Україні в умовах інтеграційних процесів.

Дістали подальшого розвитку теоретико-методичні підходи щодо регулювання аграрного ринку з використанням потенціалу равликівництва, що дозволило сформулювати визначення «ринку продукції равликівництва» як сукупності відносин виробників і споживачів такої специфічної продукції галузі, при формуванні новітньої сфери продовольчих відносин України, внаслідок споживання продукції галузі геліцекультури, в умовах попиту і пропозиції та суспільно-економічних умовах розвитку держави, у контексті адаптації інструментарію та систематизації наукових підходів щодо державного регулювання даного ринку, стимулювання формування пропозиції на продукцію та створення оптимальних умов галузевого розвитку.

Наукову новизну проведених досліджень підтверджено довідками про впровадження результатів дослідження та пропозицій.

Практичне значення одержаних результатів для науки і практики. Здійснено вклад в розвиток теоретичних узагальнень і розроблення комплексу заходів щодо формування та функціонування ринку продукції равликівництва в Україні. Викладені в дисертації положення стали підґрунтям для подальших досліджень, розвитку теоретичних узагальнень і розроблення комплексних заходів щодо регулювання ринку продукції равликівництва в Україні. Основні положення та рекомендації дослідження використано в роботі: Фермерського господарства «Бізнес-Проект Агро» (удосконалено інструментарій регулювання ринку, враховуючи процеси вирощування та утримання равликів, якісні корми, забезпечення процесу стандартизації вітчизняної галузі геліцекультури для експорту товарних равликів (довідка № 158/01 від 06.10.2023 р.); Благодійної організації «Бердичівський благодійний фонд «Оберіг-26» (опрацьовано запровадження стандартів на равликових фермах, включаючи виробників органічної продукції, стимулювання виробництва, надання державної підтримки з урахуванням специфіки формування пропозиції на равликів (довідка № 27 від 17.10.2022 р.); Виробничо-комерційної фірми «Агропродресурси» – розроблено пропозиції щодо регулювання ринку продукції равликівництва (довідка № 10 від 15.02.2021 р.); Міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я (запропоновано базові положення щодо удосконалення методів регулювання, що дасть можливість реалізувати у практичній діяльності надані рекомендації щодо виокремлення продукції равликівництва в додаткову позицію. Також доповнено економічний метод регулювання через формування підходів до розрахунку валової продукції равликівництва на основі розробленого цінового коефіцієнту переводу продукції равликівництва у валову продукцію (довідка № 21 від 19.07.2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

У дисертаційному дослідженні обґрунтовано теоретико-методичні засади і розроблено науково-практичні рекомендації, спрямовані на регулювання ринку продукції равликівництва в Україні. Поставлену мету авторка досягнула шляхом досягнення чітко визначених завдань із використанням загальнонаукових методів дослідження, зокрема: бібліографічний та бібліометричний аналіз (дослідження передумов та стан розвитку ринку равликівництва в Україні); індукція, дедукція (обґрунтування теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів розвитку регулювання равликівництва в Україні); порівняння (компаративний аналіз вітчизняної практики та світового досвіду у сфері регулювання равликівництва); графічний та табличний методи (ілюстрація висновків та результатів).

Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість.

Обґрунтовані в дисертації рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Отже, отримані при виконанні дисертації Анастасії Яцун наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях. Основні положення дисертації опубліковано у 19 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 11 тез наукових доповідей, методичні рекомендації, авторське свідоцтво про твір.

Таким чином, основні наукові положення, методичні розробки та результати, одержані у процесі дослідження, доповідалися й отримали схвальні відгуки на конференціях різного рівня.

Винесені на захист положення наукової новизни та основні результати дослідження Анастасії Яцун з достатньою повнотою оприлюднені у відкритому друку. Вимоги щодо необхідної кількості статей у наукових фахових виданнях дотримано.

Аналіз структури і змісту дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 202 сторінках, робота містить 20 таблиць, 45 рисунків, 5 формул та 8 додатків. Список використаних джерел налічує 292 найменування.

У ***вступі*** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів; представлено апробацію результатів дослідження, кількість

публікацій здобувачки, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження та структуру роботи.

У *першому розділі* «Теоретико-методичні засади регулювання ринку з використанням потенціалу галузей аграрного сектору економіки», який складається з трьох підрозділів, проведено аналіз та вивчення засад регулювання аграрного ринку, а також окреслено методичні засади та інструменти регулювання галузей тваринництва з використанням потенціалу равликівництва.

У *другому розділі* «Сучасний стан і тенденції регулювання ринку продукції равликівництва в Україні» в трьох підрозділах наведено стан і тенденції регулювання ринку равликівництва в Україні та у світі і охарактеризовано тенденції формування сировинної бази для функціонування ринку равликівництва. Приділена увага зарубіжному досвіду регулювання ринку равликівництва та можливості застосування його в Україні.

Третій розділ «Напрями удосконалення регулювання ринку продукції равликівництва в Україні» формують три підрозділи, в яких розглянуто проблематику трансформації заходів регулювання вітчизняного ринку продукції равликівництва. В роботі сформовано основи до удосконалення методичних засад щодо регулювання українського ринку равликів в умовах інтеграційних процесів та надано прогнозування розвитку ринку продукції равликівництва в Україні.

Висновки викладені в логічній послідовності відповідно до мети та поставлених завдань, повністю відповідають змісту власних досліджень і засвідчують досягнення дисертанткою поставленої мети. Дисертація Анастасії Яцун є самостійним, цілісним, логічно сформованим та завершеним науковим дослідженням, яке містить сформульовані і обґрунтовані результати, що відповідають критеріям наукової новизни та спрямовані на вирішення проблемних питань теорії та практики. У зв'язку з цим, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених авторкою у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація та представлені наукові праці, де висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, а також фальсифікації. Дисертація оформлена узгоджено з нормативними вимогами та відповідними стандартами щодо дотримання системного викладення матеріалу. Дисертація написана державною мовою, їй притаманний як науковий, так і літературний стиль викладення матеріалу. Безпосередньо текстова частина дисертації переважно позбавлена граматичних і орфографічних помилок, технічних недоліків. Таким чином, базові положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються завершеністю, послідовністю і аргументованістю.

Дискусійні положення та зауваження. В цілому, позитивно оцінюючи актуальність, обґрунтованість, достовірність, наукову новизну, наукове та практичне значення проведеного Анастасією Яцун дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на дискусійні моменти і висловити побажання щодо окремих положень роботи:

1. В роботі доцільно було б глибше розкрити вплив пандемії та воєнного стану на розвиток галузі геліцекультури в Україні, оскільки деталізація впливу даних чинників в перспективі підвищила б актуальність обраної теми та виокремила можливості ефективного регулювання ринку продукції равликівництва в умовах надзвичайних глобальних викликів.

2. На нашу думку, підрозділ 1.2 розкриває адміністративні та економічні методи регулювання ринку продукції равликівництва, але в даному підрозділі авторка не конкретизує, які саме з наведених методів регулювання наразі можуть бути застосовані на практиці в Україні, що робить дану тематику поверхневою і потребує поглиблення суті регулювання даного ринку.

3. У третьому розділі при розрахунку валової продукції, авторкою було розроблено коефіцієнт переводу продукції равликівництва у валову продукцію, що регулює ціни на види продукції, але для такої важливої авторської розробки варто було б приділити більше уваги його практичному використанню. Робота мала б більшу цінність, якби даний коефіцієнт було винесено як окрему пропозицію, оскільки він є вагомим інструментом регулювання ринку продукції равликівництва.

Зазначені вище побажання не применшують наукову та практичну значущість дисертації, її наукової цінності, актуальності та практичного значення, а також високого рівня виконання роботи.

Загальний висновок. Дисертація Анастасії Яцун є цілісною завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагому наукову новизну, значний науковий та практичний інтерес та вирішує важливе наукове завдання

Загальний аналіз роботи підтверджує актуальність та науковий рівень проведеного дослідження, теоретичне і практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, зазначені в роботі, достатньо та повно викладено в опублікованих здобувачкою наукових працях. У дисертаційному дослідженні Анастасії Яцун відсутні порушення академічної доброчесності.

Зважаючи на актуальність вирішених в дисертації завдань, отриманих наукових висновків, теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, використаних сучасних методів наукових досліджень та підтвердженої практичної значимості можна стверджувати, що дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових

установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р. (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка – Яцун Анастасія Григорівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

**Доцент кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат географічних наук,
доцент**

Юлія ПЕРЕГУДА

